

ISSN 2663-6085

ІН
НОВА.
ЦІЙ
НА

ПЕДАГОГІКА

11 | 2019

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Науковий журнал

Випуск 11

Том 3

Одеса
2019

Редакційна колегія:

Байша Кіра Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент
Віталія Грейзін – доктор педагогічних наук (Вільнюс, Литовська Республіка)
Дмитренко Тамара Олександрівна – доктор педагогічних наук, професор
Козяр Микола Миколайович – доктор педагогічних наук, професор
Логвиновська Тетяна Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент
Павлова Наталія – доктор хабілітований, професор
Петерсонс Андріс – доктор соціальних наук, професор
Пушкарьова Тамара Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор
Стеценко Наталія Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент
Тереза Гіза – доктор хабілітований з соціальних наук
Фалько Людмила Іванівна – доктор педагогічних наук, професор
Федяєва Валентина Леонідівна – доктор педагогічних наук, професор
Хорошковська Ольга Назарівна – доктор педагогічних наук, професор
Ярошинська Олена Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент

Електронна сторінка видання – www.innovpedagogy.od.ua

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Причорноморського науково-дослідного інституту
економіки та інновацій (протокол № 3 від 25.03.2019 року)

**Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних наук
відповідно до Наказу МОН України від 04.04.2018 № 326 (додаток 9)**

Науковий журнал «Інноваційна педагогіка» зареєстровано
Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 22897-12797P від 02.08.2017 року)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Трибулькевич К.Г. ОБҐРУНТУВАННЯ ПРИНЦИПІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЗАПОРУКА ПОБУДОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	9
Турчик І.Х., Мацола Н.П. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....	12
Фізеші О.Й. РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНИХ ШКІЛ НА ЗАКАРПАТТІ ПІСЛЯ ПРИЄДНАННЯ ДО РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.....	16
Чорпіта Р.Б. СУТНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО СМАКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО НАВЧАННЯ.....	21
Юлдашева І.О., Боровицька О.М. КОНЦЕРТИНО ДЛЯ ДВОХ ФОРТЕПІАНО ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.....	25

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАТЬ)

Сафарян С.І. ЛІНГВОПОЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК ЦІЛІСНОЇ СЛОВЕСНО-ЕСТЕТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.....	29
Сверчевська І.А. ФОРМУВАННЯ МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІСТОРІЇ МАТЕМАТИКИ.....	33
Стефанишин К.Л. ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДО ТЕМИ «У СУПЕРМАРКЕТІ» (НА ДОПОМОГУ ВИКЛАДАЧУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ).....	37
Стрілець В.В. ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ ФІЛОЛОГІЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ПИСЬМОВОМУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ПЕРЕКЛАДІ.....	41
Цимбал Т.М., Маковей О.М. ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЇ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ТЕХНІЧНОМУ ВУЗІ.....	46
Shevchenko M.V. STUDY OF AUTHENTIC VIDEOS AS STRESS-LIMITING AIDS IN ESP AND EFL LESSONS.....	51
Шуневич О.М. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	56
Юрченко А.О. ОСОБЛИВОСТІ КОГНІТИВНО-ВІЗУАЛЬНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ВІЗУАЛІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ З МАТЕМАТИКИ.....	62
Ярошенко О.В. ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ УСПІШНОЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	68

РОЗДІЛ 3. КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Базилевська О.О. НАУКОВО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	73
Семенюк А.А., Хникіна О.О., Шкаровецька А.Д. УПРОВАДЖЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОНЦЕПЦІЇ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ.....	77

РОЗДІЛ 4. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Прокопенко І.В. КОНЦЕПТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	81
Прохорчук П.С. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ГРАФІЧНИХ ДИЗАЙНЕРІВ.....	85

Прус Н.О. РОЛЬ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ТА ЙОГО ОСНОВНІ КОМПЕТЕНЦІЇ.....	90
Рубель І.С. СФОРМОВАНІСТЬ ВІЗУАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ЗА СУБ'ЄКТНИМ КРИТЕРІЄМ.....	94
Синишина В.М. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	98
Стрюк К.М. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ІЗ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНЖЕНЕРІЇ.....	102
Сушенцев А.О. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «МЕНЕДЖМЕНТ».....	107
Сушенцева М.Є. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....	111
Таймасов Ю.С. РОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ПУНКТИВ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ПІДРОЗДІЛІВ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ УКРАЇНИ.....	115
Tymoshchuk Yu.V. IMPLEMENTING ENGAGE STUDY ACTIVATE IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES FOR FUTURE SEAFARERS.....	118
Трофімук К.В. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ.....	122
Тушко К.Ю. ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	126
Ульянова В.С. ПРОБЛЕМА ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХУДОЖНЬОЇ КУЛЬТУРИ ТА ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА, ЕТИКИ ТА ЕСТЕТИКИ.....	129
Федоренко Ю.О., Щербина Ю.М. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА ПРИКЛАДІ РОБОТИ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ <i>ETWINNING</i>	133
Фоменко Т.М. ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ АГРАРНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ (У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ).....	137
Цимбрило С.М. ДИДАКТИЧНА СКЛАДОВА ЧАСТИНА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН У ФОРМУВАННІ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	141
Чапідзе К.О. СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА СПОРТУ ДО КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	145
Чернишова А.М. ОСНОВНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ХОРЕОГРАФІЇ.....	149
Chernukha N.M., Tokaruk L.S., Vasylieva-Khalatnykova M.O. INCLUSIVE EDUCATION: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UKRAINIAN REALITIES.....	153
Щекотиліна Н.Ф. РОЛЬ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ У СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ.....	157
Юсухно С.І. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ЧЕРЕЗ ЗМІСТ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ШКОЛІ.....	163
Яловський П.М., Безносюк О.О. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТЬ «КОМПЕТЕНЦІЯ», «КОМПЕТЕНТНІСТЬ», «ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА».....	170

РОЗДІЛ 5. ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА**Корнят В.С., Жеребецька О.В.**

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ НОРМ ТА УЯВЛЕНЬ ПРО НИХ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
 ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТА ПСИХОЛОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....175

РОЗДІЛ 6. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ**Вікторова Л.В.**

РОЗВИТОК АНДРАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ
 ІНОЗЕМНИХ МОВ У СИСТЕМІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІКТ.....180

Русіна Н.Г.

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
 У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
 МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГЕОДЕЗІЇ ТА ЗЕМЛЕУСТРОЮ.....187

Тимофєєва І.Б., Нетреба М.М.

УПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
 У ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....191

НОВИЙ ВИД НАУКОВИХ ПОСЛУГ.....196

CONTENTS

SECTION 1 . GENERAL PEDAGOGY AND HISTORY OF PEDAGOGY

Trybulkevych K.H.

GROUNDS FOR THE PRINCIPLES OF THE STUDENT SELF-GOVERNMENT
AS THE SETTING UP OF THE EFFICIENT DEMOCRATIC SYSTEM
OF MANAGEMENT BY HIGHER EDUCATION.....9

Turchyk I.Kh., Matsola N.P.

THE PECULIARITIES OF FORMING STUDENTS – FUTURE TEACHERS VALUE ORIENTATIONS.....12

Fizeshi O.I.

THE DEVELOPMENT OF NATIONAL SCHOOLS IN TRANSCARPATHIA
AFTER IT WAS JOINING TO SOVIET UKRAINE.....16

Chorpita R.B.

COMPLETE PROBLEMS OF FORMATION OF THE ARTISTIC TASK
OF THE FUTURE TEACHER OF MUSIC ART IN THE INSTRUMENTAL EDUCATION PROCESS.....21

Yuldasheva I.O., Borovytska O.M.

CONCERTINO FOR TWO PIANOS SECOND HALF OF XX – BEGINNING OF XXI CENTURY.....25

SECTION 2. THEORY AND METHODS OF TEACHING (BY DISCIPLINES)

Safarian S.I.

LINGUISTIC AND POETIC ANALYSIS OF ARTISTIC TEXT
AS A HOLISTIC WORD-AESTHETIC REALITY.....29

Sverchevska I.A.

FORMATION OF MATHEMATICAL COMPETENCE OF MATHEMATICS TEACHERS USING
THE HISTORY OF MATHEMATICS.....33

Stefanyshyn K.L.

DIDACTIC MATERIAL TO THE THEME “AT THE SUPERMARKET”
(FOR ASSISTANCE TO THE TEACHER OF UKRAINIAN
AS A FOREIGN LANGUAGE).....37

Strilets V.V.

PRINCIPLES OF DEVELOPING SCIENTIFIC AND TECHNICAL TRANSLATION COMPETENCE
IN PROSPECTIVE BACHELORS OF PHILOLOGY.....41

Tsymbal T.M., Makoviei O.M.

INTERNET TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES
AT TECHNICAL UNIVERSITY.....46

Shevchenko M.V.

STUDY OF AUTHENTIC VIDEOS AS STRESS-LIMITING AIDS
IN ESP AND EFL LESSONS.....51

Shunevych O.M.

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF CIVIC RESPONSIBILITY
ON THE LESSONS OF THE UKRAINIAN LANGUAGE.....56

Yurchenko A.O.

FEATURES OF COGNITIVE-VISUAL APPROACH IN VISUALIZATION
OF EDUCATIONAL MATERIALS OF THE MATHEMATICS.....62

Yaroshenko O.V.

PSYCHOLOGICAL ASPECT OF EFFECTIVE INTERCULTURAL COMMUNICATION.....68

SECTION 3. CORRECTIONAL PEDAGOGY

Bazylevska O.O.

SCIENTIFIC-METHODOLOGICAL AND ORGANIZATIONAL
BASES OF PEDAGOGICAL SUPPLY OF INCLUSIVE EDUCATION
IN BASIC SECONDARY EDUCATION.....73

Semeniuk A.A., Khnykina O.O., Shkarovetska A.D.

THE ARTICLE IS DEVOTED TO IMPLEMENTING OF THE EDUCATIONAL CONCEPT
OF TEACHING CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS.....77

SECTION 4. THEORY AND METHODS OF VOCATIONAL TRAINING

Prokopenko I.V.

CONCEPTUAL ASPECTS OF THE TEACHER PROFESSIONAL ACTIVITY
ACROSS ECONOMIC DISCIPLINES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....81

Prokhorchuk P.S.

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR FORMATION OF PROFESSIONAL
AND ETHICAL CULTURE OF FUTURE GRAPHIC DESIGNERS.....85

Prus N.O. THE ROLE AND MAIN COMPETENCES OF A TEACHER OF FOREIGN LANGUAGES IN EDUCATIONAL PROCESS.....	90
Rubel I.S. FORMATION OF VISUAL CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF FINE ARTS BY SUBJECT CRITERIA.....	94
Synyshyna V.M. TRAINING FUTURE PRACTICAL PSYCHOLOGISTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM.....	98
Striuk K.M. MODERN DIRECTIONS OF PREPARATION OF PROFESSIONALS FROM COMPUTER ENGINEERING.....	102
Sushentsev A.O. CONCEPTUAL APPROACHES TO TREATMENT OF THE CONCEPT OF THE CONCEPT OF "MANAGEMENT".....	107
Sushentseva M.Ie. RETROSPECTIVE ANALYSIS OF DEVELOPMENT OF THE TOURIST INDUSTRY.....	111
Taimasov Yu.S. THE ROLE OF TRAINING POINTS IN THE TRAINING OF SPECIALISTS FOR THE DIVISIONS OF THE STATE SERVICE OF UKRAINE.....	115
Tymoshchuk Yu.V. IMPLEMENTING ENGAGE STUDY ACTIVATE IN TEACHING ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES FOR FUTURE SEAFARERS.....	118
Trofimuk K.V. PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION CULTURE OF COMMUNICATION OF FUTURE FACTORS OF HOTEL RESTAURANT.....	122
Tushko K.Yu. EXPERIENCE OF TRAINING OF MILITARY PERSONNEL IN FOREIGN MILITARY FORCES TO PROFESSIONAL INTERACTION.....	126
Ulianova V.S. THE PROBLEM OF RAISING THE LEVEL OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHERS OF ART, MUSIC, ETHICS AND AESTHETICS.....	129
Fedorenko Yu.O., Shcherbyna Yu.M. THE USE OF PROJECT METHOD IN FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE ON THE EXAMPLE OF A LEARNING PROGRAM <i>ETWINNING</i>	133
Fomenko T.M. PREPARING STUDENTS OF AGRARIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS FOR INTERCULTURAL COMMUNICATION (IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE STUDY).....	137
Tsymbrylo S.M. DIDACTIC COMPONENT OF FORMING LEADERSHIP QUALITIES OF FUTURE SPECIALISTS.....	141
Chapidze K.O. STRUCTURE OF READINESS OF FUTURE JUNIOR SPECIALISTS OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS TO COMMUNICATIVE INTERACTION IN PROFESSIONAL ACTIVITY.....	145
Chernyshova A.M. MAIN MECHANISMS OF REALIZATION OF PREPARATION OF PRIMARY CLASSES OF TEACHERS TO THE CHOREOGRAPHY.....	149
Chernukha N.M., Tokaruk L.S., Vasylieva-Khalatnykova M.O. INCLUSIVE EDUCATION: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UKRAINIAN REALITIES	153
Shchekotylyna N.F. THE ROLE OF MOTIVATION TO STUDENTS PHYSICAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE FORMATION OF HEALTHY LIFE.....	157
Yusukhno S.I. SPECIFICS AND ADVANTAGES OF THE SYSTEM OF ECONOMICS-RELATED CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING IN COURSES OF FOREIGN LANGUAGES FOR SPECIFIC PURPOSES AT TERTIARY PROFESSIONAL SCHOOLS.....	163
Yalovskyi P.M., Beznosiuk O.O. THE ESSENTIAL CHARACTERISTIC OF THE CONCEPTS "COMPETENCE", "PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE TEACHER OF MUSIC ART".....	170

SECTION 5. PRESCHOOL PEDAGOGY

Korniat V.S., Zherebetska O.V.

FORMING MORAL NORMS AND VIEWS ON THEM IN CHILDREN OF PRIMARY AGE AS A PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL PROBLEM.....175

SECTION 6. INFORMATIONAL-COMMUNICATIONAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION

Viktorova L.V.

DEVELOPMENT OF ANDRAGOGICAL COMPETENCE OF TEACHERS OF FOREIGN LANGUAGES IN THE CONDITIONS OF INFORMAL EDUCATION BY ICT ACTIVITIES.....180

Rusina N.H.

THE USE OF GEOINFORMATION SYSTEMS IN THE PROCESS OF FORMATION PROFESSIONAL COMPETENCE OF GEODESY AND LAND MANAGEMENT EXPERTS.....187

Tymofieieva I.B., Netroba M.M.

INTRODUCTION OF DIGITAL TECHNOLOGIES WHEN TRAINING FUTURE TEACHERS.....191

A NEW TYPE OF SCIENTIFIC SERVICES.....196

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

ЛІНГВОПОЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ХУДОЖНЬОГО ТЕКСТУ ЯК ЦІЛІСНОЇ СЛОВЕСНО-ЕСТЕТИЧНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

LINGUISTIC AND POETIC ANALYSIS OF ARTISTIC TEXT AS A HOLISTIC WORD-AESTHETIC REALITY

У сучасній методиці викладання літератури відбуваються кардинальні зміни, пов'язані, зокрема, з організацією навчання на науковій основі. Тому пріоритетними напрямками є вивчення проблем тексту, його аналізу та сприйняття. У статті акцентовано увагу на аспектах дослідження тексту як словесно-естетичної реальності. Коротко охарактеризовано три основні взаємозв'язані параметри: особистість, зміст твору, спосіб викладу змісту (форма твору). Також проаналізовано два основних аспекти дослідження текстів: текстотворення і текстосприйняття. У статті визначено три основні рівні філологічного аналізу тексту. Матеріал статті також знайомить з основами лінгвопоетичного тлумачення тексту, мета якого полягає в з'ясуванні подібності художньої форми та змісту твору, виявленні об'єктивних та суб'єктивних чинників, що зумовлюють створення автором оригінального текстового світу шляхом активізації та трансформації естетичних властивостей мови. Наведено конкретні приклади фрагментів лінгвопоетичного аналізу художніх творів.

Ключові слова: текст, текстоцентричність, лінгвістика тексту, зміст, форма, текстотворення, текстосприйняття, лінгвопоетичний аналіз.

В современной методике преподавания литературы происходят кардинальные изменения, связанные, в частности, с организацией обучения на научной основе. Поэтому приоритетными направлениями являются изучение проблем текста, его анализа и восприятия. В статье акцентировано внимание на аспектах исследования текста как словесно-эстетической реальности. Кратко охарактеризованы три основных взаимосвязанных параметра: личность, содержание произведения, способ изложения содержания (форма произведения). Также проанализированы два основных аспекта исследования текстов – текстотворения и текстосприятия.

бразование и текстовосприятие. В статье определены три основных уровня филологического анализа текста. Материал статьи также знакомит с основами лингвопоэтического толкования текста, цель которого заключается в выяснении сходства художественной формы и содержания произведения, выявлении объективных и субъективных факторов, обуславливающих создание автором оригинального текстового мира путем активизации и трансформации эстетических свойств языка. Приведены конкретные примеры фрагментов лингвопоэтического анализа художественных произведений.

Ключевые слова: текст, текстоцентричность, лингвистика текста, содержание, форма, текстопорождение, текстовосприятие, лингвопоэтический анализ.

In modern methods of teaching literature, there are radical changes that are associated in particular with the organization of teaching on a scientific basis. Therefore, priority areas are the study of the problems of the text, its analysis and perception. The article focuses on the aspects of studying the text as a verbal-aesthetic reality. Briefly described three main interrelated parameters: personality, content of the work, way of describing the content (form of the work). Also analyzed are two main aspects of the study of texts: text creation and textual perception. The article defines three basic levels of philological analysis of the text. The article also acquaints with the basics of linguistic and poetic interpretation of the text, the purpose of which is to find out the similarity of the artistic form and content of the work, to identify the objective and subjective factors that determine the creation of the author of the original text world by activating and transforming the aesthetic properties of the language. The article gives concrete examples of fragments of linguistic and poetic analysis of artistic works.

Key words: text, text center, linguistics of text, content, form, text creation, textual perception, lingvo-poetic analysis.

УДК 372.882+37.034

Сафарян С.І.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри методики мов
і літератури
Інституту післядипломної
педагогічної освіти
Київського університету
імені Бориса Грінченка

На сучасному етапі розвитку теорії та методики навчання літератури одним із пріоритетних напрямів є вивчення проблем тексту, його сприйняття й аналізу. Доведено, що якісним та ефективним навчання літератури може бути лише в тому разі, якщо воно спирається на наукову основу. Тому сучасному вчителю літератури необхідно мати уявлення і про проблеми творення та функціонування тексту, і про механізми його сприйняття, і про літературознавчі методи тлумачення словесного естетичного цілого. У контексті нашого дослідження ми зупинимося більш детально на мето-

диках лінгвопоетичного аналізу художнього тексту, визначивши його як певну цілісну словесно-естетичну реальність.

Дослідження проблем текстоцентричності людського буття має свою історію у світовій науковій думці. Так, серйозні філософсько-мовні та лінгвістичні аргументи стосовно текстоцентричності людської діяльності свого часу наводив Зігфрід Й. Шмідт: «Із часів Локка та Гердера філософи мови наполягали на тому, що слово саме собою не має значення і не може бути зрозумілим, якщо воно цілком ізольоване; слово розвиває/набуває

свого значення тільки у зв'язці речень і текстів у конкретних ситуаціях <...>» [6, с. 17]. Інший дослідник цієї проблеми П. Хартман дійшов стосовно рівня слів такого висновку: «Мовні знаки виявляють себе лише тоді, коли вони тексто-зв'язані (текстоутворюючі), або ті, що передають зміст тексту. Усі носії мови <...> говорять лише текстами, а не словами та реченнями, принаймні реченнями зі слів у текстах» [5, с. 19].

Нині проблеми створення та функціонування тексту перебувають у сфері інтересів лінгвістики, літературознавства, семіотики, рецептивної естетики. Текст стає об'єктом семантичного, граматичного, комунікативно орієнтованого, когнітивного й інших підходів, кожен з яких доповнює його розуміння. Текст розглядається в ряді бінарних опозицій: текст усний та текст письмовий, текст як одиниця мови і текст як мовленнєва одиниця, текст та висловлювання, текст та речення, текст і дискурс тощо.

У сучасній лінгвістиці, за визнанням самих учених, не склалося єдиної думки щодо критеріїв оцінки визначення тексту. Т. Дрідзе розглядає текст та мову тексту у зв'язках із соціальною психологією, А. Штерн вивчає питання сприймання тексту в мовленнєвій діяльності, О. Реферовська розглядає комунікативну структуру тексту та здійснює його лінгвістичне дослідження тощо. Різне розуміння тексту свідчить про багатогранність та складність об'єкта дослідження. Різні критерії, що покладені в основу розуміння тексту як лінгвістичної категорії, передбачають і різні підходи до його аналізу.

Ще у ХХ ст. вчені-лінгвісти закликали розпочинати мовний аналіз не з окремих елементів мови, а із цілісного тексту, наголошуючи на тому, що досліднику як відправний пункт в аналізі дається саме текст у його нерозчленованій та абсолютній цілісності. Цей текст розглядається як клас, розділений на сегменти. Потім ці сегменти (теж як класи) діляться на інші сегменти і так далі, аж поки аналіз не буде завершений. Зокрема, такою була свого часу позиція У. Вайнраха, що вивчав «діалектичну семантику», вихідним пунктом якої теж є текст: «Слова включені до речень, текстів та ситуацій. Якщо ми хочемо зрозуміти, чим є конкретне слово і як воно співвідноситься зі своїм значенням, потрібно обов'язково це брати до уваги, інакше ми від одних труднощів перейдемо до інших <...>» [2, с. 15].

На увагу заслуговують закордонні практики дослідження конституційних категорій тексту, серед яких найбільш авторитетною та визаною вважається модель текстуальності В. Дресслера, яка виокремлює такі категорії тексту: когезію (взаємозв'язок компонентів структури тексту: лексичної, граматико-синтаксичної, графічної, ритмічної); когерентність (лінійну семантико-когнітивну зв'язність).

Сучасні лінгвісти, розвиваючи ідеї про текст як первинну основу всього розумного людського буття, визначають текст як своєрідну універсальну

комунікації під час передачі когніцій та емоцій. Це зумовлюється, як зазначає Є. Діброва, такими фактами:

- у текстах «матеріалізуються» потреби, мотиви, цілі, інтереси людини;

- це світ знань і думок, роздумів і почуттів, сприймання та тлумачення реальності, саме того національного тлумачення, яке відрізняє росіянина від француза, француза від іспанця;

- текст – єдина цілісна система та єдина відносно замкнута структура, яка в найбільш зв'язній формі передає наші повідомлення [4, с. 130].

За визначенням науковця, текст є не тільки філологічним, але й психологічним феноменом. Тому психічна структура особистості (здібності, темперамент, характер, воля, емоції), безперечно, впливає на зміст тексту та спосіб його викладення. Коротко охарактеризуємо ці основні три параметри.

Особистість як творець тексту є завжди членом конкретного соціуму в певний період його розвитку, має творчу уяву, характеризується певним культурним потенціалом та емоційно-оцінними якостями, знаннями та думками, що утворюють стійку особистісну концептуально-світоглядну сферу діяльності, яка втілюється в потребі самоактуалізації.

Зміст тексту – це передана (чи та, що передається) особистістю (автор тексту) інформація про події/ситуації, яка отримується в процесі освоєння зовнішнього та внутрішнього світу і представлена в тексті як авторське кредо, що визначається соціокультурним, інтелектуальним, емотивним, когнітивно-концептуальним та поведінковим чинниками, які зумовлюють світоглядний статус; кредо визначає субстрат тексту, акценти викладу, зміст та характер повідомленого, його трактування, а також відбір необхідної інформації із загальної сукупності знань.

Спосіб викладу змісту (форма) відображає результати фіксації мовленнєвої діяльності. Форма, на відміну від динаміки змісту, є стійкою системою зв'язків, виступає як внутрішня організація знаків. Побудова тексту зумовлена типом передачі повідомлення (комунікація), способом його вираження (мовленнєві акти), видом організації (тип тексту), формою структури (жанровість), закономірностями побудови (композиція) та сукупністю формальних і стилістичних особливостей мовлення (ідіостиль).

У контексті нашого дослідження нас насамперед цікавить питання про аспекти дослідження тексту як цілісної словесно-естетичної реальності, серед яких ми можемо визначити два основних. *Перший аспект – текстотворення, другий – текстосприйняття.* Перший вид дослідження здійснюється за схемою: текст від автора – авторська модель. Другий вид – за схемою: текст від читача – читацька модель. Текстосприйняття у свою чергу

має дві градації: читацьке сприйняття та дослідницьке тлумачення, тобто дві глибини інтерпретації. Сприйняття по суті своїй – процес психічної та філологічної взаємодії, за якої сприймання твору зведене до осягнення, розуміння змісту, розвитку сюжету, системи художніх образів, пейзажних описів, художніх особливостей тощо. Тлумачення ж зв'язане з науковим поясненням, інтелектуально-спеціальним коментуванням та оцінкою тексту.

Пошуком конструктивних схем тлумачення тексту займалося багато вчених, зокрема і лінгвістів. Нам, наприклад, імponує думка Б. Бобильова про три рівні філологічного аналізу тексту: перший рівень – з'ясування авторської оціночної позиції, другий – рівень ідеї тексту, третій – рівень «образа автора» [1, с. 4]. Запропонована схема, безперечно, конструктивна, особливо в тій її частині, де зазначено зв'язок між особистістю – суб'єктом художньої мови (автором) та створеною ним художньою реальністю (образ автора) і із читачем-дослідником, який осягає цю реальність. У цьому разі маємо не тільки загальне визначення процесу тлумачення художнього тексту, але й у загальному вигляді характеристику процесу поетичної комунікації, в якому є своє місце і для вченого-дослідника.

Вивченням елементів художньої форми і змісту в їх активній взаємодії і взаємозумовленості займається і така галузь філологічних знань, як *лінгвістична поетика*. Це наука про творчу словесну діяльність людини, результатом якої і є текст. Лінгвопоетичний аналіз має на меті з'ясування подібності художньої форми та змісту твору, виявлення об'єктивних та суб'єктивних чинників, що зумовлюють створення автором оригінального текстового світу шляхом активізації та трансформації естетичних властивостей мови. Наведемо приклад фрагмента лінгвопоетичного аналізу художнього тексту як словесної естетичної реальності, звернувшись до оповідання А. Чехова «Людина у футлярі».

Ідейно-тематичний пафос цього чехівського оповідання спрямований передусім на засудження негативного типу обивателя, що живе в обмеженому просторі «зі своїми геть футлярними думками», світогляд якого вміщується в одну фразу «аби чогось не сталося». Домінантою текстової естетичної парадигми, яка актуалізує образ обивателя Белікова, є слово «футляр», що, розширюючи контекстуальне семантико-стилістичне значення завдяки денотативній семі зі смисловим наповненням інших словесних одиниць, створює багатозначне художнє парадигматичне ціле.

Лексема «футляр» в оповіданні зберігає своє значення як коробка, в якій зберігаються якісь речі. Разом з естетичним притягненням інших слів «чохол», «оболонка», «віконниці», «завіса», «калоші», «парасолька», «халат», «засуви», «шухляда», «труна» (ключове слово) здійснюється роз-

виток ідеї «обмеженість», «замкнутість». Звернемося безпосередньо до тексту з метою виявлення парадигматичних зв'язків між мовними засобами в умовах естетичного перетворення: «Він відрізнявся тим, що завжди, навіть за погожої днини, виходив у калошах з парасолькою і обов'язково у теплому пальті на ваті. І парасолька у нього була у чохла, і годинник у чохла із сірої замші, і коли діставав невеличкий ніж, аби загострити олівець, то й він у нього був у чохла; і обличчя, здавалося, теж було у чохла, позаяк він весь час ховав його у піднятому комірі». Читаємо далі: «Загалом у людини цієї був постійний і непереборний потяг оточити себе оболонкою, створити собі, так би мовити, футляр, який би усамітнив його, захистив би від зовнішнього впливу». «І дома таж історія: халат, ковпак, віконниці, засуви, ціла низка усіляких заборон, обмежень, і – ох, аби чогось не сталося!». «Спальня у Белікова була маленька, точнісінько ящик, ліжко було із завісою». І нарешті: «Тепер, коли він лежав у труні, вираз у нього був смиренний, приємний, навіть веселий, начебто він радів, що нарешті його поклали до футляру, із якого він вже ніколи не вийде. Так досяг він свого ідеалу». Як бачимо, А. Чехов чудово використовує естетичну якість словесного ряду з доміантою «футляр», наглядно виражаючи ідейно-образну значущість споріднених лексем. Нові текстові парадигматичні зв'язки виявлених вище мовних одиниць (синонімічних чи дуже близьких до синонімічних у плані мовної системи – С. С.) вмотивуються як спільністю їхнього образно-естетичного змісту, так і особливостями включення їх до структури художнього цілого. Еквівалентна дистрибуція членів контекстуального парадигматичного ряду напряму підтверджується контактним чергуванням: «оболонка» – «футляр», «труна» – «футляр».

Наведемо ще один приклад фрагмента лінгвопоетичного аналізу тексту, звернувшись до поезії Поля Верлена. Видатний французький поет Поль Верлен належить до тих поетів (А. Фет, О. Блок, П. Тичина), які сприймали та передавали свій поетичний світ через звуки. Його художній метод виник на перехресті різних напрямів. Утвердивши імпресіонізм, П. Верлен водночас став визнаним метром символізму. Поезія символізму завжди тягнє до «духу музики» і не обтяжує себе логічною мовою понять, передаючи ліричний настрій через звуки. Тому девізом П. Верлена і стали слова: «Найперше – музика у слові / Бери ж із розмірів такий, / Що плине, мликий і легкий, / А не тяжить, немов закови». Мелодійне звучання – визначна риса лірики П. Верлена. Музичність його поезії – це не просте мистецтво алітерації, не віртуозний звукопис. Для поета важливими є не стільки пластичні образи, втілені в римах, скільки сам звук, що вміщує і переживання самого автора, і явища, які відбуваються навколо нього. Розглянемо більш

детально твір «Так тихо серце плаче», написаний у 1874 р., включений до збірки «Романси без слів».

Так тихо серце плаче,
Як дощ шумить над містом.
Нема причин неначе,
А серце ревно плаче!
О, ніжно як шумить
Дощ по дахах, по листю!
У цю тужливу мить
Як солодко шумить!
Відкіль цей плач, не знати,
В осиротілім серці?
Ні зради, ні утрати,-
Відкіль журба, не знати.
Найтяжчий, певне, сум —
Без гніву, без любові,
Без ревнощів, без дум —
Такий нестерпний сум
(переклад М. Рильського).

Основною темою цієї поезії є зіставлення сумного настрою ліричного героя із зображенням картини тихого спокійного дощу, що падає на місто. Основний мотив: плач дощу підсилює плач знедоленого серця ліричного героя. Вірш сповнений символічними образами, шум дощу порівнюється зі станом душі. У словесно-естетичному полі опорним рядом є текстова парадигма експлікаторів, що породжується у вірші перегуком на рівні внутрішньої форми словообразів – «серце», «дощ», «плаче» і «шумить». П. Верлен щедро сповнює твір художніми засобами: епітетами «тихо серце плаче», «ніжно шумить», «нестерпний сум», «тужлива мить», «в осиротілім серці»; метафорами «серце плаче», «ніжно шумить дощ», «солодко шумить дощ»; порівняннями «плаче, як дощ шумить», риторичними окликами «ревно плаче!», «дощ по дахах, по листю!», «як солодко шумить».

Фонетична експлікація основного настрою поезії, яка у функціонально-поетичному плані значно підсилює лексичну семантику, теж створює зриме і відчутне переживання сумного настрою ліричного героя. Алітерація шиплячих звуків [х], [ч], [ж], [ш], [щ] у семантичному ряду «плаче» – «шумить» – «дощ» – «дахах» – «причин» – «неначе» – «ніжно» – «тужливо» – «журба» підсилює сумні нотки тужливого настрою героя. Звукове повторення сонорних [л], [м], [н], [р], що рухаються за каскадом голосних [а], [о], [у], [і], породжує слухові асоціації: звуки крапель дощу, що падають на землю. Підкреслює цей чіткий ритм падіння дощових крапель на дахи, бруківку та дерева і віршовий розмір (ямб – С. С.), обраний поетом.

П. Верлен свідомо послаблює логічність та зв'язність поетичного тексту, натомість посилюючи його ритміко-інтонаційну єдність. Такий підхід зумовлюється прагненням створити нову універ-

сальну поетичну мову. Головним для автора є враження читача від його поезії. У результаті, перед читачем постає прекрасна імпресіоністична картина, що втілює в собі шум дощу і переживання ліричного героя, плач природи і плач серця, які лунають суголосно.

Підсумовуючи викладене вище про аспекти лінгвопоетичного аналізу тексту як словесно-естетичної реальності, констатуємо:

– художній текст – особливим чином організована структура, що відображає специфічний вид творчої людської діяльності, це породження живої людської духовності, яке реалізується як словесне естетичне ціле;

– комунікативно-когнітивна модель текстотворення та тестосприйняття має особливе значення для лінгвістичної поетики, оскільки інтегративне, загальногуманітарне тлумачення тексту достатньою мірою відображає становлення творчого духу людини на рівні вербального самовираження і самопізнання;

– лінгвопоетичне тлумачення художнього тексту як словесно-естетичної реальності (словесне естетичне ціле), в якому всі елементи мають образний смисл, естетично вмотивовані, функціонально співвіднесені, повинно мати єдину методологічну базу, суть якої полягає у визначенні об'єкта дослідження як творчої словесної моделі дійсності, що створена індивідуально-авторським світоглядом письменника та відтворена співтворчістю читача.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бобылев Б. Теоретические основы филологического анализа художественного текста в национальном педвузе. Москва : Наука, 1992.
2. Вайнрайх У. Языковые контакты. Киев : Вища школа, 1979.
3. Дерріда Ж. Дарувати час. Львів : Літопис, 2008.
4. Диброва Е. О филологическом истолковании текста. Семантика языковых единиц. Москва : Наука, 2004.
5. Дридзе Т. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации. Москва : Наука, 1984. 268 с.
6. Дресслер В. Синтаксис текста. Текст. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1978. Вып. VIII: Лингвистика текста.
7. Реферовская О. Лингвистическое исследование структуры текста. Москва : Наука, 1983. 215 с.
8. Хартман П. Текст, тексты, классы текстов. Проблемы теории текста : реферативный сборник. Москва, 1978.
9. Шмидт З. Философские предпосылки перифрастического анализа. *Новое в зарубежной лингвистике*. Москва : Прогресс, 1978. Вып. VIII: Лингвистика текста.
10. Штерн А. Лексические аспекты в системе профессионально-ориентированного обучения иноязычной речевой деятельности. Пермь : Пермский политехнический институт, 1980.